

RÈN KỸ NĂNG ĐỌC CHO TRẺ TIỂU HỌC THÔNG QUA GIỜ DẠY TẬP ĐỌC LỚP 4, 5

TRỊNH CAM LY*

TÓM TẮT

Bài viết khẳng định tầm quan trọng của dạy học phân môn Tập đọc ở trường Tiểu học. Căn cứ vào yêu cầu mức độ cần đạt được đối với việc rèn kỹ năng đọc cho học sinh lớp 4, 5, tác giả đưa ra ba cấp độ rèn kỹ năng tập đọc cho học sinh lớp 4, 5: đọc đúng, đọc diễn cảm và đọc sáng tạo. Việc đề xuất hướng dẫn học sinh đọc sáng tạo giúp người học đạt được kỹ năng đọc ở các cấp độ khác nhau, góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục Tiểu học trong giai đoạn mới.

Từ khóa: tập đọc, rèn kỹ năng, đọc đúng, đọc diễn cảm, đọc sáng tạo.

ABSTRACT

Reading skill training for Primary schools' pupils through grade 4th & grade 5th reading lessons

This article emphasizes the importance of teaching Reading skill in Primary schools. Based on the required reading skills for pupils of grade 4 and grade 5, the author proposes three levels of training reading skill: pronunciation correction in reading, expressive reading and creative reading. The creativity in reading would help pupils in acquiring the reading skill at different levels, contributing to Primary education's achievement in the new era.

Key words: reading, improving skill, correct pronunciation in reading, expressive reading, creativity reading.

1. Đặt vấn đề

Đọc là một hình thức tiếp cận thế giới.

Hoạt động đọc giúp con người thu nhận được lượng thông tin nhiều nhất, nhanh nhất, dễ dàng, thông dụng và tiện lợi nhất để không ngừng bổ sung và nâng cao vốn hiểu biết, vốn sống của mình.

Trong nhà trường, thông qua hoạt động đọc, học sinh được mở rộng hiểu biết về thiên nhiên, về đất nước, về cuộc sống con người, văn hóa, văn minh, phong tục, tập quán của các dân tộc trên Tổ quốc mình và trên thế giới. Đọc các tác phẩm văn học, học sinh được bồi

dưỡng về năng lực thẩm mỹ, trau dồi kỹ năng sử dụng ngôn ngữ, mở rộng tầm hiểu biết về cuộc sống... Vì vậy, việc đọc mang ý nghĩa giáo dục, giáo dưỡng và phát triển rất lớn.

Tiếng Việt được dạy ở trường phổ thông với tư cách vừa là một bộ môn khoa học, vừa là một công cụ để giao tiếp và tiếp thu các môn học khác. Ở bậc Tiểu học, môn Tiếng Việt trước tiên nhằm trang bị cho học sinh một công cụ giao tiếp, rèn luyện cho các em những kỹ năng, kỹ xảo sử dụng tiếng Việt trong các hoạt động nghe, nói, đọc, viết.

Nếu hoạt động nghe, nói gắn liền với các em từ những năm tháng đầu đời thì hoạt động đọc, viết chỉ thực sự trở nên

---

* ThS, Trường Đại học Sài Gòn

quen thuộc với trẻ khi các em đến tuổi cấp sách tới trường. Vì vậy, có thể nói, rèn kỹ năng tập đọc cho học sinh Tiểu học đóng vai trò vô cùng quan trọng.

2. Nội dung

Việc rèn kỹ năng đọc cho học sinh Tiểu học được thực hiện chủ yếu thông qua môn Tập đọc. Phân môn này được dạy từ lớp 1 đến lớp 5, song học sinh chỉ thực sự hình thành kỹ năng, đạt được kỹ xảo đọc ở giai đoạn 2 của cấp học (lớp 4, lớp 5).

Chương trình giáo dục phổ thông cấp Tiểu học (*Ban hành kèm theo Quyết định số 16/2006/QĐ-BGDĐT ngày 05 tháng 5 năm 2006 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo*) xác định kỹ năng đọc cần đạt được với học sinh:

Lớp 4: Đọc các văn bản nghệ thuật, khoa học, hành chính, báo chí.

- Đọc thầm.
- Đọc diễn cảm đoạn văn, bài thơ, màn kịch ngắn.
- Tìm hiểu ý nghĩa của bài văn, bài thơ và một số chi tiết có giá trị nghệ thuật trong bài văn, bài thơ.
- Đọc thuộc một số bài thơ, đoạn văn.
- Dùng từ điển học sinh hoặc các sách công cụ để tra cứu, ghi chép thông tin.

Lớp 5: Đọc các văn bản nghệ thuật, hành chính, khoa học, báo chí.

- Đọc thầm, đọc lướt để nắm thông tin.
- Đọc diễn cảm bài văn, bài thơ, màn kịch ngắn.
- Tìm hiểu ý nghĩa của bài văn, bài thơ và một số chi tiết có giá trị nghệ thuật trong bài văn, bài thơ.
- Tìm hiểu ý nghĩa của bài văn, bài thơ; một số chi tiết có giá trị nghệ thuật.

Nhận xét về nhân vật, hình ảnh, cách sử dụng từ ngữ và tình cảm, thái độ của tác giả.

- Đọc thuộc một số đoạn văn, đoạn thơ, bài thơ.

- Tra từ điển học sinh, sổ tay từ ngữ, ngữ pháp để tìm và ghi chép thông tin. Hiểu các kí hiệu, số liệu trên sơ đồ, biểu đồ...

Rõ ràng, mức độ yêu cầu rèn kỹ năng đọc cho học sinh Tiểu học tăng dần theo từng khối lớp. Để có thể thực hiện tốt mục tiêu rèn kỹ năng đọc cho học sinh lớp 4, 5; biến kỹ năng thành kỹ xảo; giúp học sinh học tốt các môn học trong nhà trường Tiểu học, đồng thời chuẩn bị tốt cho việc học Ngữ văn và các môn học khác ở các cấp học tiếp theo, người giáo viên cần có những giải pháp sư phạm hiệu quả.

Thực tế cho thấy, giáo viên Tiểu học hiện nay chưa thực sự chú trọng đúng mức đến việc rèn kỹ năng đọc cho học sinh lớp 4, 5.

Chủ yếu các thầy giáo, cô giáo đều dựa vào kết quả của việc rèn luyện kỹ năng đọc giai đoạn đầu cấp của các em để tiến hành dạy các giờ Tập đọc lớp 4, 5 theo quy trình có sẵn mà ít quan tâm đến việc tạo hứng thú cho trẻ trong giờ học Tập đọc, hứng thú với văn bản đọc, dạy cho học sinh đọc đúng, đọc diễn cảm tiến tới đọc sáng tạo văn bản tập đọc. Chúng ta quên mất rằng hiệu quả của việc rèn kỹ năng đọc không chỉ đơn thuần dừng lại ở việc giúp trẻ đọc đúng, đọc diễn cảm, đọc sáng tạo văn bản tập đọc mà thông qua quá trình rèn kỹ năng đọc cho học sinh theo từng cấp độ, người giáo viên đã gián tiếp bồi dưỡng năng lực cảm thụ văn học,

dạy các em rung cảm trước vẻ đẹp của ngôn ngữ văn chương.

Ở Tiểu học, các mức độ yêu cầu về chất lượng của việc đọc thành tiếng là đọc đúng và đọc diễn cảm. Tuy nhiên, ở bài viết này, chúng tôi đề cập đến yêu cầu đọc sáng tạo văn bản tập đọc với mục đích phát huy cá tính sáng tạo của các em.

Rèn kĩ năng tập đọc cho học sinh lớp 4, 5 trải qua 3 cấp độ:

a. **Đọc đúng**

Ở bậc Tiểu học, yêu cầu đọc đúng là:

- Đọc rõ tiếng, rõ lời, đúng chính âm (đọc đúng từng âm vị và âm vị siêu đoạn tính – các dấu thanh trong tiếng Việt);

- Biết ngắt, nghỉ hơi đúng chỗ theo dấu câu và ngữ nghĩa của văn bản;

- Tái hiện chính xác văn bản viết bằng âm thanh, giọng đọc.

Với học sinh lớp 4, 5, các em hầu hết đều thực hiện tốt nhiệm vụ này.

Trong giờ Tập đọc ở lớp 4, 5, rèn đọc đúng được thực hiện chủ yếu ở phần Luyện đọc đầu tiết học. Giáo viên cần quan tâm đến việc sửa lỗi phát âm và luyện đọc từ khó cho học sinh.

Thứ nhất, việc sửa lỗi phát âm giáo viên cần phân biệt rõ 2 trường hợp:

- *Một là*, học sinh phát âm sai do có tật ở một trong các cơ quan của bộ máy phát âm (ngắn lưỡi, dài lưỡi, dính tầng lưỡi, sút môi, hở hàm ếch...). Trường hợp này giáo viên mặc dù rất cần thiết sửa cho học sinh, song chúng ta cần hiểu rằng việc làm này không thể thực hiện một ngày một buổi mà cần có sự kiên trì, bền bỉ, thậm chí có thể kết hợp với bài tập, phẫu thuật hoặc dùng phương tiện hỗ

trợ để đạt được hiệu quả mong muốn. Không nên bắt học sinh đọc đi đọc lại nhiều lần lỗi các em mắc phải trong giờ học để tránh các biểu hiện tâm lí tiêu cực cho trẻ.

- *Hai là*, học sinh phát âm sai do không cẩn thận, do lỗi phát âm địa phương hoặc phát âm sai bất thường,... cần cố gắng giúp trẻ sửa triệt để.

Qua quá trình giao tiếp với trẻ, giáo viên cần nắm vững điểm mạnh, yếu của từng em để có hướng giúp đỡ phù hợp trong mỗi giờ học.

Thứ hai, đối với việc luyện đọc từ khó, cần chú ý nhiều đến đọc các từ phiên âm tiếng nước ngoài và các từ khi đọc học sinh thường mắc lỗi phát âm địa phương. Giáo viên cần xác định cụ thể những lỗi phát âm của từng địa phương để làm tiêu chí chọn từ khó cho học sinh luyện đọc.

Thông thường, học sinh miền Bắc hay phát âm sai các tiếng có phụ âm đầu *s – x* (đi săn – đi xăn), *tr – ch* (cây tre – cây che), *r – d – gi* (rực rỡ - dục dờ, giục già – dục dã); vần *iêu – uou* (con hươu – con hiêu), *iu – uư* (quả lựu – quả lịu)... Học trò miền Nam hay mắc lỗi ở phụ âm đầu *v – dz* (vui vẻ - dzui dzẻ), *q – g* (thảo quả - thảo gũa); vần *ênh – ên* (chênh vênh – chén vên), vần *êch – êt* (con ếch – con ét)...

Nắm được một vài vấn đề mang tính thực tiễn trên, việc rèn đọc đúng cho học sinh lớp 4, 5 sẽ trở nên đơn giản hơn rất nhiều.

b. **Đọc diễn cảm**

Đọc diễn cảm là hình thức đọc thành tiếng không những đạt được yêu cầu đọc đúng mà còn có yêu cầu về ngữ điệu đọc truyền cảm và sự kết hợp giữa

ngữ điệu đọc với các yếu tố phi ngôn ngữ (nét mặt, cử chỉ, điệu bộ,...) góp phần diễn tả nội dung bài đọc.

Ngữ điệu đọc bao gồm những dấu hiệu biến đổi về ngữ âm trong khi đọc, cụ thể:

- Tiết tấu của giọng đọc (kỹ thuật ngắt giọng);
- Nhịp điệu đọc (dồn dập hay chậm rãi);
- Cường độ đọc (giọng đọc to hay nhỏ, nhấn giọng hay lướt qua);
- Cao độ (giọng trầm hay bổng, lên cao hay xuống thấp);
- Sắc thái giọng đọc (vui, buồn, lo lắng, hóm hỉnh, chế giễu, bực bội, trang trọng...).

Hiểu theo nghĩa rộng, ngữ điệu đọc là sự hòa đồng của chỗ ngừng giọng, chỗ nhấn giọng, cường độ, cao độ,... tạo nên âm hưởng của bài đọc. Vì vậy, muốn đọc diễn cảm, người đọc không những phải nắm vững kỹ thuật đọc đúng mà còn phải cảm thụ được nội dung văn bản đọc và biết hướng tới người nghe để giọng đọc trở nên truyền cảm, tạo cảm xúc cho người nghe.

Ví dụ: Để đọc diễn cảm bài tập đọc *Điều ước của vua Mi-đát* (*Tiếng Việt 4*, tập 1, trang 90), ngoài việc đọc đúng văn bản, để đọc diễn cảm, học sinh cần xác định:

Đoạn 1: Từ đầu... *sung sướng hơn thế nữa!*

Nhấn giọng các từ ngữ: *tham lam, hóa thành, ưng thuận, biến thành, sung sướng.*

Đoạn 2: *Bọn đây tớ... cho tôi được sống!*

Nhấn giọng các từ ngữ: *sung sướng, khủng khiếp, còn cào, cầu khẩn, tha tội, lấy lại, cho tôi được sống.*

Đoạn 3: Phần còn lại.

Nhấn giọng các từ ngữ: *hiện ra, phán, thoát khỏi, hiểu rằng.*

Toàn bài đọc với giọng khoan thai. Đổi giọng linh hoạt, phù hợp với tâm trạng thay đổi của vua Mi-đát (từ phấn khởi, thỏa mãn chuyển dần sang hoảng hốt, khẩn cầu, hối hận). Đọc phân biệt lời các nhân vật: Lời xin, khẩn cầu của vua Mi-đát. Lời phán bảo oai vệ của thần Đi-ô-ni-dốt.

Trong giờ Tập đọc lớp 4, 5, nội dung đọc diễn cảm được thực hiện sau khi học sinh tìm hiểu bài. Chất lượng của phần luyện đọc diễn cảm phụ thuộc vào hiệu quả của phần hướng dẫn tìm hiểu bài. Có nghĩa là, dạy tập đọc phải quan tâm đến mặt kỹ thuật đọc bài và mặt thông hiểu nội dung bài đọc. Lúc này, tập đọc được nâng lên một bước trở thành đọc hiểu. Sản phẩm của đọc hiểu một phần chính là giọng đọc diễn cảm của các em khi đọc mỗi văn bản tập đọc.

c. **Đọc sáng tạo**

Theo TS Nguyễn Trọng Hoàn: *Đọc sáng tạo là khả năng liên hệ những gì đang đọc với những gì đã được đọc, lấy đó làm cơ sở để tiếp tục mở rộng biên độ của sự hiểu biết – thậm chí với văn bản nghệ thuật, đọc sáng tạo còn có thể xác định nghĩa mới cho hình tượng. Mức độ hiểu này tương ứng với khả năng đọc “vượt ra những dòng chữ”. [1]*

Khả năng liên tưởng, tưởng tượng của học sinh Tiểu học là vô cùng phong phú. Hơn nữa, công việc dạy học luôn luôn đòi hỏi giáo viên phải giúp học sinh có sự xâu chuỗi kiến thức giữa những nội

dung đã học, nội dung đang học và nội dung sẽ học, kích thích sự phát triển tư duy của trẻ. Đó chính là lí do tại sao cần dạy đọc sáng tạo cho học sinh Tiểu học.

Khi viết bài tập làm văn tả mẹ, một em học sinh trích dẫn ở mở bài Mẹ là đất nước, tháng ngày của con... (Mẹ ốm - Trần Đăng Khoa, *Tiếng Việt 4*, tập 1, trang 10), và ở kết bài, một lần nữa em lại sử dụng câu kết trong bài Mẹ của nhà thơ Trần Quốc Minh *Mẹ là ngọn gió của con suốt đời* để thể hiện cảm xúc dào dạt với đấng sinh thành.

Lại có những em học sinh giỏi lớp 5 đã rất tinh tế khi nhận xét, cũng là làm thơ cho con nhưng thơ Xuân Quỳnh dịu dàng như vòng tay mẹ còn thơ Huy Cận lại luôn thể hiện mong ước muốn con biết tự mình vươn lên trong cuộc sống.

Không phải học trò nào cũng có khả năng đọc “vượt ra những dòng chữ” nhưng chúng ta hoàn toàn có thể làm được điều đó nếu chúng ta có kế hoạch và giải pháp bồi dưỡng cho học sinh đọc sáng tạo. Học sinh chỉ có thể đọc sáng tạo, liên hệ những gì đang đọc với những gì đã được đọc, mở rộng biên độ của sự hiểu biết trên cơ sở các em có kĩ năng

đọc hiểu tác phẩm. Giáo viên cũng chỉ có thể đánh giá được mức độ sáng tạo của trẻ khi đọc văn bản thông qua hệ thống câu hỏi hoặc bài tập.

Ví dụ: *Trong các bài tập đọc đã học ở chương trình lớp 4, 5, có những bài nào viết về mẹ? Cách viết của các tác giả khác có gì giống và khác nhau?*

Học sinh chỉ có thể trả lời câu hỏi khi các em nhớ bài, hiểu bài. Đây cũng chính là một gợi ý cho sự liên tưởng và cũng là tiền đề cho việc cảm thụ văn học.

Tùy từng nội dung bài học mà giáo viên có câu hỏi và bài tập phù hợp, kích thích khả năng đọc sáng tạo của các em.

3. Kết luận

Nói tóm lại, rèn kĩ năng đọc cho học sinh lớp 4, 5 cần quan tâm sâu sắc đến khả năng đọc hiểu của các em, tạo tiền đề cho dạy đọc sáng tạo, hình thức đọc kích thích sự phát triển tư duy của trẻ.

Rèn kĩ năng đọc cho trẻ Tiểu học thông qua giờ dạy tập đọc lớp 4, 5 theo 3 cấp độ: đọc đúng, đọc diễn cảm, đọc sáng tạo là việc làm cần thiết, đáp ứng mục tiêu đào tạo con người mới phù hợp với xu thế phát triển của xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Hạnh (2002), *Dạy học đọc hiểu ở Tiểu học*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
2. Nguyễn Trọng Hoàn (2002), *Rèn kĩ năng cảm thụ thơ văn cho học sinh Tiểu học*, Nxb Hà Nội, Hà Nội.
3. Nguyễn Trọng Hoàn (2003), “Một số vấn đề về đọc hiểu văn bản ngữ văn”, Tạp chí Giáo dục, (56).
4. Nguyễn Thanh Hùng (2008), *Đọc hiểu tác phẩm văn chương trong nhà trường*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
5. Trần Mạnh Hưởng (2011), *Luyện tập về cảm thụ văn học ở Tiểu học*, Nxb Giáo dục Việt Nam.
6. Lê Phương Nga (2001), *Dạy Tập đọc ở Tiểu học*, Nxb Giáo dục.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 07-6-2011; ngày chấp nhận đăng: 27-6-2011)